

תלמוד בבלי מסכת שבת דף ל עמוד ב

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה, ומפני מה לא גנזוהו - מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה, תחילתו דברי תורה - דכתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואמרי דבי רבי ינאי: תחת השמש הוא דאין לו, קודם שמש - יש לו. סופו דברי תורה - דכתיב סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.

עין איה / שבת א / פרק שני / פט.

דבר אלהינו יקום לעולם, וכל דבר הנמשך מהקדושה האלהית והושפע לתיקון העולם, הוא צריך שיהיו מושגיו כוללים (א-) תיקון עולם בהווה, לפי מצב ההווה הנמוך, (ב-) וכולל ג"כ דברים נעלים שהם רמים הרבה יותר ממצב ההווה. (ג-) וכפי השלימות האלהית צריך הדבר, שיהיו נסקרים בסקירה אחת אותם המבטים הגבוהים שלצורך העתיד, שהוא נעלה ומתקדש, עם הדברים הנשפלים, שהם בעיקרם נעוצים בחיי שעה של ההווה. זאת היא עזזה וגבורתה של תורתנו הקדושה, אורייתא סתים וגליא כמא דשמא דקוב"ה סתים וגליא, ובשניהם אין הגילוי מנותק מן הכיסוי כ"א נעוץ בו ומתחבר אליו. ע"כ ספרים שהולכים במהלך קדוש כזה, אף שישארו דעיהם למרחוק מ"מ יתנו לפועלם צדק בהווה הקרוב ג"כ (עין איוב לג ו) ויטיבו את התהלוכה המוסרית והעיונית באופן המודרג הראוי לפי הדור והזמן ג"כ, ועם זה לא יחסמו את דרכם מלכת הלאה לרומם את החיים והמציאות מדרכם הרגילה אל דרך יותר נעלה ומתוקן. ספרים כאלה אינם צריכים להגזיז, מפני שמוציאיהם תמיד ימצאו חיים. אבל אם ימצא ספר כזה שמדעיו ומושגיו, עם שהם רמים ונשאים, לא יוכלו להיות משפיעים כלל על אופני החיים וצירי הדעות של הדורות ההווים, מפני שהחכם האומר, בהיותו עומד במצב יותר מרומם הרבה מדורו וזמנו, דיבר כפי רוח חכמתו, שסקרה את העתיד הנכון לבא לא ע"פ אותה המידה שיהיה נבקע ויוצא מעומק ההווה, כ"א שט אל העתיד עצמו במעופה פתאומית, דברים כאלה לא יסכנו לדורות הבאים. ע"כ צריכים הדברים להיות גנוזים עד בא הזמן הראוי לאמרים רמים כאלה שיובנו וישפיעו לטובה על החיים על המוסר ויראת שמים, ביסוד כזה כקשו חכמים לגנוז ספר קהלת.

עין איה / שבת א / פרק שני / רסג.

(רבי שמעון בר יוחאי בצאתו מן המערה)

נפשו הקדושה שהיתה קשורה במצב הקדושה הישראלית מצד אור האלהי שעל עמו, כפי הרוממות היותר עליונה, כפי אותה המדה שישראל עומדין להתעלות עליה בזמן היותר שלם, שאז הרשעה כעשן תכלה, הוא היה נעלה מכל החשבונות של ההווה והמציאות המרה שבימיו, כ"א היה עומד כסלע איתן לחזק ולאמץ את רוח ד' אשר על ישראל ע"פ התכלית היותר עליונה. ומצד הנקודה ההיא, יוצאת המאיסה באותו הכיעור והזוהמא שעשיו הרשע שריו בה עם כל פשיטת טלפיו, "ואת עשו שנאתי".

אגרות הראיה / כרך א / פט

...והנה את החיים צריכים אנחנו להבין בשני ערכים, איך המה נמצאים ואיך הם צריכים להיות. היושר המוחלט נעוץ לעולם באותו הצד שהחיים צריכים להיות, אמנם היושר הארעי, הנוגע יותר למעשה בהווה, הוא בנוי על הצד שהחיים הם נמצאים בו בפועל. רוממותה של תורה ואלהיותה א"א כלל שתהי' אחרת כ"א כלי חמדה, לסבב לכונן את החיים אל המצב שהם צריכים להיות בו. אבל צריך אתה להיזהר שלא תחשוב ששני המעמדים האלה אין להם יחס וצירוף זל"ז, כ"א הם עניינים מצורפים, כאופקים המתחלפים להולך בדרך רחוקה.

קהלת פרק ד

(יג) טוֹב יָלֵד מִסֶּכֶן וְחֹכֶם מִמֶּלֶךְ זָקֵן וְכָסִיל אֲשֶׁר לֹא יָדַע לְהִזְהָר עוֹד:
 (יד) כִּי מִבֵּית הַסּוּרִים יֵצֵא לְמֶלֶךְ כִּי גַם בְּמַלְכוּתוֹ נוֹלָד רֶשֶׁת:
 (טו) רִאִיתִי אֶת כָּל הַחַיִּים הַמְהַלְכִים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עִם הַיָּלֵד הַשֵּׁנִי אֲשֶׁר יַעֲמִיד תַּחְתָּיו:

פרק י' פסוק טז - אִי לֹךְ אֶרֶץ שְׁמֶלֶכָה נָעַר וְשִׁרְיָה בְּבֹקֶר יֹאכְלוּ:

דברי הימים ב פרק יג פסוק ז --- וַיִּקְבְּצוּ עָלָיו אֲנָשִׁים רַקִּים בְּנֵי בְלִיעַל וַיִּתְאַמְצוּ עַל רַחֲבָעַם בֶּן שְׁלֹמֹה וְרַחֲבָעַם הָיָה נָעַר וְרָךְ לִבָּב וְלֹא הִתְחַזַּק לִפְנֵיהֶם:

מדרש זוטא - שיר השירים (בובר) פרשה א

שלשה שירים אמר כנגד שלש ירידות שירד, ראשונה שהיה מלך מסוף העולם ועד סופו ונתמטטה מלכותו וחזר להיות מלך על ישראל בלבד, שכן הוא אומר משלי שלמה בן דוד מלך ישראל (משלי א' א'), ירידה שניה שחזר להיות מלך בירושלם בלבד, שכן הוא אומר דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם (קהלת א' א'), הירידה השלישית שמרדו בו בני ישראל ולא היה מלך אלא על מטתו בלבד.

מלכים א פרק יא

(כט) וַיְהִי בַעֲת הַהִיא וַיִּרְבְּעַם יֵצֵא מִירוּשָׁלַם וַיִּמָּצָא אוֹתוֹ אַחִיהָ הַשִּׁילִנִי הַנָּבִיא בַּדֶּרֶךְ וְהוּא מִתְנַפֶּסֶה בְּשִׁלְמָה הַחֲדָשָׁה וְשִׁנְיָהֶם לְבָדֶם בַּשָּׂדֶה:
 (ל) וַיִּתְפֹּשׂ אַחִיהָ בְּשִׁלְמָה הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּקְרַעֶהָ שְׁנַיִם עֶשֶׂר קָרְעִים:
 (לא) וַיֹּאמֶר לִירְבָעָם קַח לָךְ עֲשֻׁרָה קָרְעִים כִּי כֹה אָמַר יְקֹזֵק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַגָּנִי קָרַע אֶת הַמַּמְלָכָה מִיַּד שְׁלֹמֹה וְנָתַתִּי לָךְ אֶת עֲשֻׁרָה הַשָּׁבָטִים:
 (לב) וְהַשָּׁבֶט הָאֶחָד יִהְיֶה לוֹ לְמַעַן עֲבָדִי דָּוִד וְלְמַעַן יְרוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בְּחֶרְתִּי בָּהּ מִכָּל שָׁבָטִי יִשְׂרָאֵל:
 (לג) יַעַן אֲשֶׁר עָזְבוּנִי וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַעֲשֻׁתֶּיךָ אֱלֹהֵי צִדְיִן לְכַמּוֹשׁ אֱלֹהֵי מוֹאָב וְלַמֶּלֶכֶם אֱלֹהֵי בְנֵי עַמּוֹן וְלֹא הִלְכּוּ בְּדַרְכֵי לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי וְחֻקֵּי וּמִשְׁפָּטֵי כְדוֹד אֲבִיו:
 (לד) וְלֹא אָקַח אֶת כָּל הַמַּמְלָכָה מִיָּדוֹ כִּי נָשִׂיא אֲשֶׁתְּנִי כָל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן דָּוִד עֲבָדִי אֲשֶׁר בְּחֶרְתִּי אוֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁמַר מִצְוֹתַי וְחֻקֵּי:
 (לה) וְלִקְחֹתִי הַמְּלוּכָה מִיָּד בְּנִי וְנָתַתִּיהָ לָךְ אֶת עֲשֻׁרַת הַשָּׁבָטִים:

קהלת רבה (וילנא) פרשה א

אני קהלת הייתי מלך על ישראל הוינא כד הוינא וכדו לית אנא מידי, ר' יודן ורבי אוניה, ר' יודן אמר מלך והדיוט ומלך, חכם טפש וחכם, עשיר עני ועשיר, ומאי טעמא את הכל ראיתי בימי הבלי, לית בר נש מתינהו אנוקי דידיה אלא בשעת רווחיה כשיחזור לעותריה, ור' אוניה אמר הדיוט מלך והדיוט, טפש וחכם וטפש, עני ועשיר ועני, ומה טעם אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף סח עמוד ב

רב ושמואל, חד אמר: מלך והדיוט, וחד אמר: מלך והדיוט ומלך.

קהלת פרק ב (יג) -- וְרֵאִיתִי אֲנִי שֵׁשׁ יִתְרוֹן לַחֲכָמָה מִן הַסְּכָלוֹת כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ:

פרק י (א) - זָבוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבְיַע שָׁמֶן רוֹקֵחַ יִקְרַח מַחֲכָמָה מְכַבֵּד סְכָלוֹת מְעֻט:

ויקרא רבה (וילנא) פרשת ויקרא פרשה ב סימן א

עשרה נקראו יקרים ואלו הן, התורה, והנבואה, והתבונה, והדעת והסכלות, והעושר, והצדיקים, ומיתתן של חסידים, והחסד, וישראל,

זוהר כרך ג (ויקרא) פרשת תזריע דף מז עמוד ב

האי קרא אית לאסתכלא ביה אמאי אמר וראיתי אני וכי שאר בני עלמא לא ידעי ולא חמאן דא, אפי' מאן דלא ידע חכמתא מן יומי ולא אשגח בה ידע האי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך, והוא שבח גרמיה ואמר ראיתי אני? מן הסכלות, מן הסכלות ממש אתי תועלתא לחכמתא, דאלמלא לא אשתכח שטותא בעלמא לא אשתמודע חכמתא ומלוי, (תקון ככג א). ותאנא - חיובא הוא על בר נש דאוליף חכמתא למילף זעיר מן שטותא ולמנדע לה, בגין דאתי תועלתא לחכמתא בגיניה כמה דאתי תועלתא לנהורא מחשוכא, דאלמלא חשוכא לא אשתמודע נהורא ולא אתיאי (נ"א אתחזי) תועלתא לעלמא מניה.

אורות הקודש / חלק א / עמוד ע"ב / סכלות מעט - סא

בתוך כל הדברים שנקראו יקרים נחשבת גם כן הסכלות. כמה יקרה היא נקודתה הפנימית. שהיא מחזקת את אור כל החכמה. כי יקרה מכל חכמה וכבוד היא אותה הסכלות מעט, ובמיעוטה, ובביסוסה בערכה והגבלתה, תבסס כל מכון של חכמה, של דעת קדושים בינה, של חיי נועם, שלווה ושלווה רב. ונקודה זו של סכלות המעט היקרה היא הנושאת עליה ברוחו של אדם וכוח חייו את הדחיפה הטבעית לכל המפעלים והתנועות בעז ואמץ, שעל תכונת החומר הגס והחזק שלה, באים ההשכלה, רבת החשבון, ואור הקדושה העדינה, ומפתחים ומשכללים את הערך הנשמתי, את החיים הרוחניים, ואת כל סדרי המפעל. נקודה זו בעולם היא נושאת את האומץ העולמי, את הדחיפה החבויה, לבנות ולהרוס, לעקור ולנטוע, לנוע ולמזג. והופעת הדעה העולמית, השכל והבינה, החשבון והשירה, שופעים הם מהזיו העליון ומעדנים וממתקים את כל זרמי מי הפרצים הפורצים ממנה. זורם הוא הכוח החי, הגס והמגושם, החזק והמרוץ, מתיז את נחיליו בכל כוח סואן, בדחיפה נוראה, הרת רעמים, ועליו שופע רוח חיים, מעוטר בשפרירי הוד, עדינות, כבוד, מוסר וחסן. ועז והדר נפגשים, וחיים אדירים ואמיצים מתיצרים, ועולמים מלאי און, מלאי יפעה, מלאי חיים ולשד, מלאי קדושה ברכה תהילה ותפארת מתחוללים. והכל מתאחד ביקר עליון, ביקר כל היקרים. ומתוך החשך אור גדול זורח, מסכלות מעט אוצרות חיים של תבונה, של השכלה בהירה, מלאה שפעת עדנים. והאדם מקבל את מדתו הממוזגה. יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט, אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר, למה תשומם, בטח בד' ועשה טוב, שכן ארץ ורעה אמונה.

דרכו של רב המנונא סבא - סעיף סב

כל הנושאים שבהויה וברעיון הם חומר לרוח האדם להתעלות על ידם. ובדרך הרגיל מחולקים הם למדרגות, זה למעלה מזה, ועל פי התעלות גדולה הכל עולה במעלות הקודש. וזאת היא מדתו של רב המנונא סבא, דלא הוה שאיב מכדא, דאיהו כ"ד ספרין דאורייתא, אלא הוה שט בימא רבא, מקור התורה. ומשו"ה דוקא הוה יכיל לסדרא פירקא דמילי דשטותא לתלמידיו, לפני הצעת מילי דחכמתא, כדי לקיים ויתרון האור מתוך החושך.

קהלת פרק יב

- (ט) וַיִּתֵּר שְׁהִיָּה קהלת חכם עוד למד דעת את העם ואזן וחקר תקון משלים הרבה:
 (י) בקש קהלת למצא דברי חפץ וכתוב ישר דברי אמת:
 (יא) דברי חכמים כדברנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד:
 (יב) וַיִּתֵּר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגעת בשר:
 (יג) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם:
 (יד) כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף טו עמוד א

חזקיה וסיעתו כתבו ישעיה, משלי, שיר השירים וקהלת

משלי פרק כה א - גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה: